Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

SAMTIDEN

VECKOSKRIFT

FÖR

POLITIK OCH LITTERATUR

UTGIFVEN AF

C. F. BERGSTEDT.

N:o 14. **Lördagen den 8 April** **1871.**

Återbesök hos Herr A. W. Dufva.

Den enklaste höflighet bjuder väl uppfostrade menniskor att besvara visiter, och en sådan pligt skynda vi i dag att uppfylla.

I n:o 10 af denna tidskrift hade vi, under titeln *Grundlag contra eganderätt*, med anledning af den då i kamrarne förestående behandlingen af kongl. m:ts förslag till riksdagen om ändring af den bekanta 72 § Regeringsformen, gjort en sammanställning af de grunder hvilka enligt vår tanke mest tala för den ifrågasatta ändringen, gifvit en öfversigt af de olika redaktioner som vid denna riksdag blifvit från särskilda håll föreslagna, och sökt att bemöta några påståenden i motsatt syftning, nyss förut uttalade i ett tidningsnummer, hvaraf, såsom det sades oss, exemplar blifvit i Andra kammaren utdelade. Vi tillläto oss att äfven af vår lilla skrift låta kringsända några få exemplar till personliga bekanta och andra ledamöter af kammaren, som vi ansågo intresserade för frågans utredning, samt att derjemte hålla numret tillgängligt för hvar och en annan inom kammaren som derom önskade taga någon kännedom.

Vi hoppades att det anspråkslösa häftet icke skulle blifva alldeles förbisedt, men våra önskningar uppfyldes i långt högre grad än vi vågat hoppas, i det två af kammarens i finansiella frågor mest framstående representanter, hr *Jöns Rundbäck* och hr *A. W. Dufva*, behagade att under sjelfva öfverläggningen göra vår uppsats till föremål för en uppmärksamhet hvaraf vi icke kunna känna oss annat än hedrade. Äfven den omständigheten att deras granskning utföll klandrande, skall icke minska vår förbindelse till dessa högt aktade folkrepresentanter, särdeles till den senare, hvilken åt oss egnade den öfvervägande delen af sitt utförliga, med kammarens lifliga bifall belönade yttrande. Om det i allmänhet är en heder för publicisten, att hans ord anses förtjena att till bifall eller vederläggning upptagas af folkets ombud, så bör det anses för en mer än vanlig utmärkelse, då så betydande ledamöter af representationen visa oss denna ära. Hr *Dufva* har dertill medel i sin makt mer än de flesta; han behandlar skämtets vapen med samma lysande öfverlägsenhet som den allvarsamma deduktionens, och hans ord få en ökad vigt genom det betydelsefulla förtroendeuppdrag såsom fullmäktig i Riksbanken, med hvilket han af representationens båda kamrar blifvit bekläd. Vi göra oss derföre lika mycket en pligt som en ära att med honom fortsätta debatten på det enda sätt som är oss möjligt, och vi äro ej så anspråkslösa, att vi tro ett sådant tankebyte blifva utan all nytta för frågans utredning. Vi smickra oss till och med kanske med det hopp, att hr *Dufva* måhända skall finna något skäl att inför

sin kammare upptaga äfven denna vår framställning, och en man med hans beundransvärda fyndighet, och en så ovanlig förmåga att sammanlänka det ena med det andra, skall säkert dertill icke länge behöfva umbära föranledning.

Det har icke förr varit oss möjligt att uppfylla denna skyldighet än nu, då protokollet för Andra kammarens sammanträde den 13 Mars först i dessa dagar blifvit i tryck tillgängligt. Det var en varm och lysande parlamentarisk debatt, som upptog hela aftonen till midnatt, och som i urkunden fyller nära ett femtiotal af stora tättryckta sidor. Det var dock först mot slutet af öfverläggningen som hr *Dufva* i debattens vågskål kastade hela tyngden af sin vältalighet och sitt stora personliga anseende, och vi hoppas derföre att han ej misstycker, om vi, i afvaktan på hans uppropande, begagna tillfället att kasta en blick på några föregående talares yttranden.

Det uppflammar en egen patriotisk hänförelse i Andra kammaren så snart det blir fråga om »sjuttiotvåan», och hela de djupa lederna uppstå man efter man, för att gifva lösen och höja ett par kraftigt försvarsrustade armar mot den fiende hvilken man väl icke ser för sina kroppsliga ögon, men som dock måste finnas till — någonstädes. Man har i dessa dagar i Paris haft tillfälle att bevittna ett märkvärdigt skådespel. Midt under den fredliga funktionen af en folkvald republikansk regering resa sig några hundra tusen af de oförskräckta Belleville-männen till väpnadt försvar för *la rr'publique*, ehuru man icke kan skönja att den blifvit anfallen. Vi hafva våra stora tvifvelsmål om befogenheten af dessa strategiska företag, som ledas och öfvervakas af generaler med erkänd taktisk öfverlägsenhet, men vi vilja icke bestrida att gemenskapen kan handla af en dunkel, om än missledd, fosterländsk instinkt. Inom Andra kammarens fredliga väggar börja stridsropen att skalla, så snart *Riksbanken* eller någonting dermed sammanhängande kommer på tapeten, och de imaginerade fienderna, hvilkas förmodade vapendragare det är den patriotiska välfärdsvaktens sak att uppspåra och angifva, äro naturligtvis de enskilda bankbolagen. Den förste talaren den 13 mars, hr *Jöns Rundbäck*, inledde sitt anförande med en erinring om det inbördes kriget, »som började redan år 1830, och är således årsbarn med de enskilda bankerna». Han hade »önskat och trott att striden om detta ämne nu skulle vara slutad, men att döma efter de förslag (regeringens) som nu framlagts, synes den vilja uppflamma på nytt. När den skall taga slut, torde vara svårt att förutsäga, men antagligen kommer detta icke att inträffa, förr än antingen Riksbanken är krossad eller de enskilda bankerna afväpnats. Striden, hvilken förts mellan anhängare och vänner till, å ena sidan Riksbanken och å andra sidan privatbankerna, har hittills förts med jemngoda krafter i hvartdera lägret, ända tills den nu fått ett nytt uppslag derigenom att regeringen lagt hela tyngden af sitt ord i vågskålen till den ena partens fördel». Så eldad har sinnesstämningen blifvit inom denna betydande del af folkrepresentationen, att icke allenast alla enskilde, som våga hysa en mot dess majoritet motsatt öfvertygelse, denonceras såsom ofosterländska partigängare i de enskilda egennyttornas tjenst, utan man försöker äfven neddraga konungens regering till en sakförare för enskilda intressen. Andra talare gingo ännu längre; från smålandsbänken yttrades, att det på kongl. m:ts proposition grundade förslaget till redaktionsändring i den omtalade grundlagsparagrafen, långt ifrån att vara påkalladt af eganderättens verkliga intresse, *tvärtom kan föranleda en begynnelse till en ganska betänklig omstörtning af förmögenhetsförhållandena inom vårt land*, och den berömde representanten från Sunnerbo härad yttrade: »Vi hafva beviljat stora anslag för vårt försvar mot yttre fiender; men det är ej nog med att skydda oss mot ett anfall utifrån; *det finnes äfven inre fiender, mot hvilka vi måste försvara oss*, och det är just för att sätta oss i stånd att göra detta, som jag yrkar att, med afslag å (konstitutions-)utskottets förslag, paragrafen må i sin nu varande lydelse i grundlagen qvarstå».

Man kan icke tala tydligare, men vi våga till den tänkande delen af allmänheten hemställa, om ett sådant tal är det svenska folket och dess representanter fullt värdigt. Man kan hafva olika tankar i bankfrågor, liksom i alla andra lagstiftningsangelägenheter, men förkättringen af olika tänkande har aldrig varit ansedd såsom något skick-

ligt, och minst af allt kan det vara väl betänkt att söka förkättra sjelfva landets regering.

Vi hafva uti vår föregående uppsats i samma ämne visat, att frågan om en förändrad redaktion af 72 § R.-F. är långt ifrån ny. Sedan trettio år har den varit föremål för riksdagens behandling, visserligen allvarlig och till och med varm, men utan den stigande hetsighet som sedan fyra år på ett så sorgligt sätt utmärker öfverläggningen i riksdagens Andra kammare. Hvad kan vara anledningen till denna beklagansvärda företeelse? Vi kunna ej finna någon annan rimlig grund dertill, än att förslaget för första gången inom den nya representationen väcktes af en person som med många andra delar missödet att icke vara populär. Men är det rättvist och klokt att sammanblanda saker med personer; är det välbetänkt att göra frågornas behandling beroende af personligheter? Det kan icke vara de ärade representanternas mening att den ena hälften af riksdagen och hela konungens rådkammare äro slagna med egennyttans blindhet; de veta nog att flertalet af dem som hysa och uttala de förkättrade åsigterna icke i denna sak hafva andra intressen än det allmännas. Ingen af dem har, så vidt vi kunnat märka, velat tillfoga Riksbanken något ondt, men väl hafva de ansett att en förändring i grundlagsparagrafen kan vara ganska nyttig i Riksbankens eget välförstådda intresse. Ingen har nekat att denna stora institutions verksamhet, under ledningen af de upplyste och högt aktade män åt hvilka dess styrelse under de senare åren varit anförtrodd, på ett ganska tillfredsställande sätt utvecklat sig från hvad den tillförene var, och om man derjemte föreställer sig att för denna glädjande utveckling den helsosamma täflan med de enskilda bankbolagen icke varit utan all betydelse, torde en sådan åsigt icke heller vara för bankens egna fullmäktige helt och hållet främmande. Det är så som det bör vara. I alla väl ordnade samhällen måste det allmänna och det enskilda ömsesidigt stödja hvartannat, och att i vårt land en enskild verksamhet kan i fråga om bankverksamheten bestå vid sidan af den allmänna, är ett af dessa företräden som upplysta skriftställare bland andra folk afundas oss. Bland våra bankofullmäktige finnas män som stå på höjden af sin tids bildning i allt hvad som hörer till deras ansvarsfulla värf, och om de äfven i första rummet måste vara intresserade för den inrättnings bästa som blifvit af representationens förtroende lagd i deras händer, förbise de icke vigten deraf att den enskilda företagsamheten i denna väg stödjes och befrämjas genom en upplyst, frisinnad och ändamålsenlig lagstiftning: derpå finnas i riksdagens protokoll nedlagda hedrande bevis, som för en hvar äro tillgängliga.

Vi hafva i föregående uppsatser antydt vår åsigt om behöfligheten af vissa förändringar i lagstiftningen för de enskilda bankbolagen, och vi hafva med stor tillfredsställelse sett våra åsigter delade af de mest kompetenta personer, bland andra äfven af hr *Dufva*. Emellertid är det vår öfvertygelse att det skulle vara en beklaglig återgång från det bättre till det sämre — och vi hafva all anledning till den öfvertygelse, att han särskildt i detta fall delar vår tanke — om statsmakterna nu beröfvade de enskilda bankerna deras sedelutgifningsrätt, hvilken väl kan ställas under ändamålsenligare garantier, men på hvilken dock ingen hittills blifvit lidande. Att flere stater sakna enskilda sedelutgifvande banker, har sin grund i de privilegier med hvilka de offentliga, ehuru öfver allt utom hos oss af enskilda delegare bestående penningeinstitutionerna tid efter annan förstått att göra sig omgärdade. Dessa undantagsförmåner, vanligen köpta för räntefria försträckningar åt de penningebehöfvande regeringarne, hafva hindrat uppkomsten af enskildes verksamhet i samma riktning. Huru vida detta förhållande i sådana länder anses för någon lycka, derom lemnar den rikhaltiga ekonomiska litteraturen i dessa länder ett afgörande vittnesbörd. Hvarföre just vi, som med Skotland hafva fördelarne af en ordnad privatbanksrörelse gemensamma, skulle just nu, då åsigterna annorstädes blifva allt enhälligare mot den monopoliserade statsbanksrörelsen, afsäga oss en fördel som andra anse värd att eftersträfvas, är det oss åtminstone omöjligt att begripa, sedan det knappast längre fins någon privatbanks styrelse som icke synes till fullo förstå, att hvarje riksdaler pappersmynt som utgifves utöfver behofvet länder utgifvaren till ovilkorlig skada, och att den inbillade möjligheten af en utöfver behofvet steg-

rad sedelutgifning i sjelfva verket är en omöjlighet. I afseende på lämpligheten af statsmonopolier för utgifvande af kreditbevis tillåta vi oss att af en modern tysk författare om bankväsendet låna följande rader:

»Rättigheten för (solidariska) bankbolag att fritt utgifva sedlar står visserligen icke tillsamman med bankprivilegiet, men bankprivilegium och bankinskränkning stå icke heller tillsamman med den offentliga hushållningens grundbegrepp. Hvad nu angår inskränkningen i sedelutgifning, med afseende på statspappersmyntet, så har man hufvudsakligen gjort gällande den åsigten, att staten icke bör lemna ur händerna utvägen att göra räntefria lån. Detta är emellertid den förderfliga finansiella uppfattning hvilken betraktar papperspenningen endast såsom ett beqvämt medel att göra statsskulder. Den leder ovilkorligen till pappersmyntshushållning, och slutligen till statsbankrutt. En s atsregering som betraktar pappersmyntet från vinstens sida begifver sig med första pappersriksdalern ut på en ganska farlig väg. Det är visserligen fördelaktigt att staten medverkar till fyllande af behofvet af pappersmynt, och detta sker desto bättre ju säkrare hans egen kredit är, men han må endast göra det för detta behofvets skull: tillfredsställes det af andra, så kan och må han utan skada låta sina egna sedelpressar hvila. Vinsten af det räntefria lånet är äfven tvifvelaktig och farlig, om han dervid fäster sedelutgifningens hufvudbetydelse. Men hvad sedlarnes nytta och begärlighet angår, så skola dock alltid bankernas fordringsbevis, med fri konkurrens och aflägsnandet af alla tvångskursåtgärder, stå till baka för de papper som utgifvas af en stat med ordnadt finansväsende och väl grundad kredit.

Ett sådant företräde skall äfven svenska Riksbanken alltid komma att åtnjuta för sina sedlar, så länge den skötes väl såsom hittills, äfven om icke grundlagen längre tillerkänner sedlarne någon tvångskurs. Att de till och med, i händelse af vanvärde, böra gälla mot staten och mottagas i kronans uppbörd, derom äro vi med hr *Dufva* fullkomligt ense, och han har för denna åsigt gifvit ganska praktiska skäl. Han erinrar nemligen fullkomligt befogadt, att »Riksbankens sedlar äro ingenting annat än statens skuldsedlar, lika så väl som riksgäldskontorets obligationer», med den enda skilnaden, — den räntebärande egenskapen hos de senare oberäknad — att sedlarne förfalla vid anfordran och att de följaktligen lagenligt kunna qvittas mot statens fordringar. Han fäster också för sin del vigt vid ett stadgande i denna syftning, hvilket han emellertid i motsats med oss anser nödigt att *mot banken* upptaga i grundlagen, »icke blott derutinnan, att det är rättvist och riktigt från laglig synpunkt, utan äfven deri, att ett sådant stadgande *utgör så att säga en garanti för att de bestämmande myndigheterna skola taga sig till vara för sådana stadganden i afseende på Riksbankens begagnande af sin sedelutgifningsrätt, som kunna sätta bankens soliditet på äfventyr.*» Huru väl talaren kände sin publik, då han uttalade dessa betydelsefulla ord! Åt den oförskräkthet hvarmed de inför densamma framfördes kunna vi icke annat än skänka vår odelade och uppriktiga högaktning.

Deremot kunna vi icke vara af samma mening med hr *Dufva*, då han söker bevisa att den med tvångskurs löpande banksedelns värdefall icke gör något ingrepp i eganderätten, och att sedeln äfven i detta fall är identisk med obligationen. »Om jag eger en banksedel, icke fråntages den mig», säger han; »om jag har en fordran, icke hindras jag att göra den gällande efter dess lydelse genom något stadgande som återfinnes i 72 § Regeringsformen.» Det är fullkomligt sant att ingen beröfvar mig den egendom jag har i min hand, och att ingen nekar mig att *göra fordringen gällande:* det är endast från att *få ut* den som jag kan förhindras genom ett af de tvångsackord för hvilka vår riksbanks historia icke är främmande, och af hvilka det sista var 1834 års realisation. Hr *Dufva* hatar med rätta tvångsackordet i konkurslagen, och af hans varma, välberättigade uttalande emot detta olyckliga stadgande, som ålägger fordringsegaren att i vissa fall taga emot 25 procent såsom full liqvid, böra vi hoppas, att han med sitt stora inflytande i sin kammare skall kraftigt medverka till dess borttagande. Men huru kan han säga att det icke är ett tvångsackord, då personer, som på god tro mottagit fordringsbevis utställda i bankens mynt, och som hvarje stund genom grundlagen tvingas att godkänna deras liqvid i sedlar, hvilka kunna hafva undergått ett betydligt värdefall, sålunda beröfvas, icke den egendom som ligger i sjelfva pappersvärdet af sedeln, men väl större eller mindre del af den egendom han representerar? Obligationen köper ingen utan att göra sig reda för det prisfall den kan un-

dergå genom förändringar i utställarens solvabilitet, i räntefoten och andra omständigheter, som betinga detta pappers större eller mindre användbarhet, hvaremot ingen kan visa ifrån sig banksedeln. Dagkarlen måste till namnvärdet mottaga honom såsom eqvivalent för sitt fullgoda arbete, embetsmannen för sin fullgoda tjenstеförrättning, köpmannen för sina fullgoda varor. Också stå vi ej ensamma i vår uppfattning af detta förhållande, som vi bland andra finna delad af chefen för civildepartementet. Statsrådet *Bergström* yttrade under loppet af debatten: »Omförmälda förhållanden torde enligt min åsigt tillräckligt berättiga påståendet, att den i 72 § Regeringsformen stadgade tvångskurs å Riksbankens sedlar *innebär ett hot mot och verkligen ledt till ingrepp i eganderätten.*»

Detta är den enda punkt af egentlig vigt som hr *Dufva* upptagit af vår framställning, och det är ledsamt att vi icke derom kunna med honom blifva eniga; men detta skall icke hindra oss att med gladt sinne erkänna det onekliga mästerskap i persifflage hvarmed han gjort oss den hedern att upptaga en stor mängd enstaka uttryck i vår lilla uppsats, och han skall säkert hålla oss full räkning, om vi på detta område för några ögonblick lemna allvaret åsido. Hr *Dufva* besitter onekligt mycken qvickhet, och, hvad som är mer, han förstår att ypperligt bruka den på rätt tid och ort. Han talar med naturlig uppsluppenhet om sin *ungdom*, då han fick lära sig att definiera eganderätten på det sätt vi nyss haft tillfälle att se, och han finner det utomordentligt lustigt, att någon kan tala om fordringar såsom väsentligen utgörande förmögenhet, »emedan förmögenhet är hela sammanfattningen af en persons materiella tillgångar.» Detta är utan tvifvel ett fullt mönstergildt svar i en juridisk examen, ehuru vi icke kunna se något fullt skäl att utesluta de »andliga» tillgångarne, af hvilka talaren sjelf visar att man kan draga ett så briljant parti; och vi neka ej heller, att det kan finnas personer i saknad af både fordringar och själsförmögenheter, som ändå kunna hafva en mycket aktningsvärd förmögenhet, vare sig i husgeråd, dyrbarheter eller till och med kläder, för att icke tala om fast egendom, hvarom här icke varit någon fråga. I vissa aflägsna delar af landet har allmogen en verklig vurm att skaffa sig en rikedom af skinnfällar, och vi vilja icke säga att detta slags förmögenhet på minsta vis äfventyras under den nu varande reduktionen af »sjuttiotvåan.» Vi inrymma hr *Dufva* denna sanning lika beredvilligt som han medgifver oss att det finnes personer, hvilkas hufvudsakliga tillgångar utgöras af fordringar, ehuru blott de två klasserna, »banker som icke hafva guld eller silfver till underlag för sin rörelse», och »procentare, som äro så nitiska i sitt yrke, att de icke ens lägga sig till nödigt bohag.» Det är möjligt att bohagsfriheten kan gå ganska långt, och att, liksom man hör talas om köpmän »med kontoret på fickan», till hvars möblering således icke fordras en enda stol, icke ens ett bläckhorn, det äfven kan finnas procentare utan linne och underkläder, hvilka förnödenheter onekligen kunna räknas till deras förmögenhet. Detta lemna vi billigt derhän; hvad vi deremot påstå är, att solida personer i allmänhet väl bokföra sina hushållsinventarier, men sällan upptaga dessa värden i beräkningen af sin förmögenhet. Enkan efter en af vårt lands rikaste fideikommissarier, hvilken, till följd af 72 § R.-F., af Högsta Domstolen, liksom förut af Göta Hofrätt, 1829 dömdes att mottaga sin lifstidsränta med 3,333⅓ rdr banko i stället för lika många rdr silfverspecier af 1808 års skrot och korn, hade sannolikt fullkomligt anständiga bohag, ehuru vi betvifla att deras besittning hindrade henne att finna sig frånkänd omkring två tredjedelar af sin förmögenhet. Hvad som icke gifver någon inkomst, men är utsatt för ständig förminskning i värde, torde af de flesta anses såsom ett nog underordnadt slag af egendom.

Det fägnar oss att vi kunnat bereda hr *Dufva* något nöje genom att anföra en del af *Hodgskin's* parallel mellan myntet och de personliga prydnaderna. Han skall utan tvifvel finna ett ännu större nöje att läsa artikeln — *On North-American Currency* — i dess helhet; vi våga till och med tro att han skall läsa den med någon nytta, sådan den finnes i Aprilhäftet förförlidet år af *North-American Review*, en tidskrift, hvars utmärkta artiklar i bankfrågor icke pläga förbises af framstående bankmän. Deremot måste vi frånsäga oss att dervid hafva tänkt på medaljer, hvilka

vi väl hört användas såsom distinktioner, men icke såsom sjelfvalda prydnader. Möjligen kan man dervid tänka på en plägsed, som ofta förekommer i Italien, Holland och andra länder, samt äfven hos oss i vissa landskap, att qvinnorna bära guld- och silfvermynt såsom smycken. Vare detta nog sagdt om det kapitlet.

Det är sinnrikt att låta oss kalla förtroendet för ett »bytesmedel», men vi betvifla att det är fullt exakt, då vi sagt att man i förtroendet finner ett bättre bytesmedel än guld och silfver. Vi glädja oss för fäderneslandets skull att hr Dufva *finnes* i Andra kammaren, men att han derföre *är* Andra kammaren, torde icke ens hans varmaste vänner vilja påstå, och det vore kanske icke bestämdt en lycka för fäderneslandet om han kunde blifva det. Att förtroende är en vigtig faktor i bankinstitutionernas verksamhet, torde väl icke kanske alldeles nekas af styresmännen för en bank som eger att utgifva 30 millioner rdr sedlar utöfver sin metalliska valuta. Att förtroendet är vinstbringande, eller att det kan »hyras ut», lärer icke heller hafva blifvit förbisedt, efter som så många ifra för all sedelutgifnings monopolisering hos Riksbanken. Det fins för öfrigt många mer än bankerna som låta betala sig för det förtroende de öfverlåta, t. ex. köpmän som acceptera vexlar mot provision, hvilket vi skulle tro är en ganska vanlig och äfven loflig förrättning. Ett sådant förtroende som för bankerna möjliggör sedelutgifning utöfver den inneliggande metalliska kassan — och i annat fall blir det ju ren förlust på all sedelutgifning — behöfver derför icke vara alldeles oberoende af allmänna kontroller. Efter som sedlar äro ett vanligt liqvidationsmedel i allmänna rörelsen, är ju ingenting billigare än att vissa vilkor för rättens utöfvande bestämmas i lagstiftningen. Det är lustigt nog att hr *Dufva*, i den tillfälliga omständigheten att vi i en ordställning begagnat »banken» i singularis såsom ett allmänt begrepp, velat spåra någon djupt liggande afsigt. När man vill läsa med sundt förnuft, är det ej bra att vara allt för långsynt: man ser då så lätt hvad som ej står på papperet och än mindre i den skrifvandes tanke. Hr *Dufva* begagnar dessutom sjelf »bank» i singularis, i samma allmänna betydelse.

Men det är en sak som mer än allt annat gifvit talaren anledning till ingripande och ofta upprepad behandling. Genom ett skrif- eller tryckfel, vi kunna ej säga hvilketdera, hade det händt oss att kalla $\frac{48}{128}$ för *fem* i stället för *tre* åttondelar; meningen är dock så tydlig, att vi förmoda att felet undfallit de flesta läsares uppmärksamhet, liksom vi veta att det undfallit några. För hr *Dufva* var emellertid den saken en stor affär, och vi kunna endast förvåna oss öfver hans anspråkslöshet att deraf göra så mycket väsen. Han berömdes för någon tid sedan af en annan talare i Andra kammaren för sin stora förmåga att «addera, subtrahera, argumentera, advocera och deducera;» men detta erkännande måste ej hafva varit honom till fyllest, efter som han så ifrigt och upprepade gånger finner nödigt att, liksom för det förestående fullmäktigvalet, aflägga specimen äfven i konsten att *reducera*, hvilken man nog tilltrott honom dess förutan. Det är mer än blygsamt af honom, då han säger sig »kunna våga påstå» att 48 är $\frac{3}{8}$ och icke $\frac{5}{8}$ af 128», och han kunde gerna sagt rent ut att saken så förhåller sig. Deremot äro vi icke böjda att med honom finna anspråk på kunskapsrikedom och litterär aktningsvärdhet möjliga för den som är så »svag i räknekonsten, *eller har svårt att skilja debet och kredit*». Det är sant att vi känt personer som verkligen voro så svaga i räknekonsten, eller affekterade att vara det, att de ej kunde reda sig med i vanliga lifvet förekommande räknefrågor, men det var stora poetiska och filosofiska snillen samt hörde dess utom till en förgången tid, och vanliga menniskor, med vanligt förstånd, och ordinär bildning ställa sig icke på samma linie med sådana storheter. Hvad bristen på förmåga »att skilja debet och kredit» angår, så är det ingen ting i vår uppsats som föranledt en sådan reflexion, hvilken således måste hafva haft ett annat ursprung, kanske i förblandningen med någon annan och närmare litterär bekantskap, som under föredragets stigande värme trängt sig i förgrunden af talarens erinring.

Hr *Dufva* har allmänt anseende för utmärkta juridiska studier, och han har just i det föreliggande talet gifvit de mest öf-

vertygande bevis på sin sällsynta förmåga att deducera, men han har på samma gång, kanske utan sin vetskap, förrådt grundlig teologisk lärdom, åtminstone så vidt *ackommodationsteorien* beträffar. Han förstår i beundransvärd grad konsten att ackommodera sig efter de personers föreställning och tankegång hvilka det gäller att öfvertyga. Vi smickra oss ej med den tanken att talaren, i och för sig sjelf, skulle hafva funnit minsta skäl att fästa sig vid vår lilla uppsats, men han fann det sannolikt för tillfället lämpligt att betrakta den såsom ett inbegrepp af allt som *från vissa håll* kan i detta ämne göras gällande. Detta »från vissa håll» upprepas med eftertryck, och han låter falla yttranden om *genomdrifvandet af planer*, om *bortsopande af ett grundlagsstadgande*, hvarigenom några dolda fiender skulle *sätta vår ekonomiska trygghet i ytterligare fara*, och andra starka uttryck, hvilka liksom äro gripna ur andra talares, hrr *Petter Peterssons*, *J. Rundbäcks* och *Jöns Pehrssons* innersta. Att vi icke hafva något intresse att i denna fråga bedrifva, och att vi icke stå i ens den aflägsnaste förbindelse med några enskilda bankstyrelser eller af sådana bero, torde kunna vara bekant nog för hvar och en som nedlåter sig att om sådana enskilda förhållanden söka någon kännedom. Vi våga också tro att det icke varit talarens medvetna afsigt att tillvita oss några tadelvärda bevekelsegrunder för vår framställning, utan att det varit å hans sida något glädtigt skämt, af det slag som gör lycka i Andra kammaren, ehuru dess udd undfallit oss, eller en tankesvaghet, ovanlig eljest hos denne talare, men förklarlig under trötthetен af en allt för långt utdragen debatt, och under den döfvande inflytelsen af en omättligt hög temperatur.

Det fins äfven andra saker, hvilka, med hr *Dufvas* ovanliga tankeklarhet, synas endast kunna i en lika ovanlig tanketrätthet finna någon rimlig förklaring. Han erkände förlidet år, att borttagandet af den § i grundlagen som förklarar papper vara mynt är principielt riktigt; han sade att han dertill under vissa vilkor skulle med glädje medverka, och han önskade med allt skäl sprida verkligt mynt i rörelsen, såsom en nödvändig åtgärd som bör föregå förändringen. Har han bidragit att sprida guld i rörelsen, hvilket så lätt hade kunnat ske, genom att bankens invexlingspris sattes så att det blifvit regeringen möjligt att förordna om deras mottagande i kronans uppbörd? Förlidet år voro, enligt herr *Dufvas* åsigt, Riksbankens bankrutter följder af den s. k. sekretessen; i år äro de förorsakade af statsverket, som lånat dess firma och »begagnat banken för sina ändamål men undandragit sig att fullgöra bankens förbindelser». Det är då således i verkligheten icke banken utan svenska statsverket som gjort bankrutterna! Hr *Dufva* anser, att detta förhållande nu är mycket ändradt, och han betviflar att, om nu staten behöfver penningar, »någon vill fylla bristen genom att låta banken släppa ut så eller så mycket sedlar i veckan eller månaden, utan deremot svarande klingande valuta». Vi tro icke heller att någon i år skulle göra det, och vi anse ej otroligt att den så fördömda agitationen mot 72 § R. F. haft det goda med sig, att för det närvarande utesluta all tanke på en sådan utväg. Men hvilken trygghet gifves det väl för framtiden? I andra länder äro i statsbankerna enskilda delägare, som kunna lagligen tilltalas, i händelse bankerna icke uppfylla sina förbindelser. Med Sveriges Riksbank är det just olyckan att det icke finnes några principaler att tilltala; principalerna äro svenska folket, men utan den solidaritet och inbördes ansvar, den ena för den andra, som man så välbetänkt ålagt delegarne i de enskilda bankerna. En talare från Kalmar län kunde derför med full sanning säga: »Vi, representanter, skola ordna såväl bankväsendet som allt öfrigt i landet, *men vi hafva ej iklädt oss något ansvar som principaler för en bankinrättning med någon juridisk förpligtelse*». Svenska folkets bank är följaktligen utan alla ansvariga principaler!

Förlidet år erkände hr *Dufva* både bankrutterna och tvångskursen: det var, sade han, den bankruttmessiga ställningen som framkallat stadgandet om tvångskurs. I år vill han hvarken medgifva tillvaron af egentliga bankrutter el'er af tvångskurs. Det synes såsom äfven hvad han nu sist, nästan i samma minut, yttrat ej skulle stå alldeles tillsammans med hvartannat. Han ger ett förslag till redaktion af 72 § R. F., hvilket han på goda skäl anser kunna erhålla kammarens bifall, men han vill ej att det skall bifallas. Det går ut på att

Riksbankens sedlar skola gälla såsom betalningsmedel äfven man och man emellan, men att enskild bankinrättning, hvilken *erhåller* sedelutgifningsrätt, icke är berättigad att sina sedlar med Riksbankens inlösa. Stadgans om Riksbanken lämplighet i grundlagen hade förut blifvit motiverad dermed att Riksbanken var hela folkets egendom; men följaktligen borde väl all fråga om enskilda banker derifrån vara utesluten ur grundlagen. Förslaget antyder, att enskildt bankbolag än vidare kan erhålla sedelutgifningsrätt, men straxt derpå förklaras, att det skett i syfte att icke ingripa på de *redan* förlänade oktrojerna. Hvilketdera är meningen? Kanske att ingen skall bli klok på den.

Vi hafva emellertid nu uppehållit oss hos hr *Dufva* så länge vi trott konvenansen fordra, och vi torde då utan ohöflighet kunna buga oss till afsked för denna gång. Vi hoppas de läsare som haft tålamod att följa oss hit intill behagat finna, att denna uppsats dock icke blott är en ceremonivisit till en enskild person i Andra kammaren, till att tacka för en bevisad artighet, utan att vi afsett att på samma gång efter förmåga kasta något ytterligare ljus öfver sjelfva ämnet. Man hoppas »från vissa håll», att allt tal om »sjuttiotvåan» nu är dödt, sedan icke en gång *Aftonbladet* — efter den dag hr *Dufva* blef dess hufvudredaktör och, äfven efter den befattningens nedläggande, såsom direktör öfver bladets redaktion så ofta han önskar bestämmer dess innehåll — vidare, såsom förr, inlägger ett godt ord för denna stora reformfråga. Och man tillförser sig, att efter den snöpliga utgången af kongl. maj:ts förslag, regeringen icke en gång till skall hafva den »ohöfligheten» mot Andra kammaren, såsom en talare med mycken frimodighet antydde, att längre vidblifva sin mening om hvad som är till rikets bästa. Men med all denna tillförsigt för egen del tror man icke rätt på framtiden, och en annan talare antydde, att det vore klokast, om man genom ett absolut afslag nu befriade 1873 års Andra kammare från all frestelse till bifall. Sanningen att säga, märkas redan nu i landet och i pressen, icke i *Nya Dagligt Allehanda*, icke i *Fäderneslandet*, icke i någon af de rättrogna lederna, men i blad som hafva en ännu större krets af läsare, tecken till, att man icke anser allt vara väl beställdt så som det är nu, med en majoritet i Andra kammaren, som icke allenast kan vinna i en samfäld votering utan äfven, genom en lycklig lottsedel vid fullmäktigvalen, enväldigt och ensidigt bestämma öfver de stora finansverkens styrelse. Vi tro, att hvad som senast förlupit inom Andra kammaren i afseende på 72 § Regeringsformen bättre än allting annat skall öppna allmänhetens ögon för det verkliga tillståndet, och att det således ännu är för tidigt att jubla öfver en seger, som man måhända en gång skall få anledning beklaga att man vunnit

---

Litteratur.

Om lagens orättvisa mot den gifta qvinnan. Med 3 bilagor. N:o 1 Hr L. J. Hjertas motion i Andra kammaren 1871. N:o 2 Hr J. A. Hazelii motion i Första kammaren 1871. N:o 3 Af signaturen C. F. B. En artikel, aftryckt ur Stockholms-Posten för d. 23 Dec. 1870. Stockholm, P. A. Norstedt & Söner, 1871.

Om den gifta qvinnans eganderätt (i Tidskrift för Hemmet, häft. 1. 1871.)

De skrifter hvilkas titlar vi här nämt hafva en dubbel rätt till vår uppmärksamhet, dels deri att de beröra ett lagstiftningsärende af den allra största betydenhet, hvilket är föremål för riksdagens pröfning, dels också deri att de, så vidt man kan döma, äro bland de första försöken af qvinnor att inför allmänheten förfäkta sitt köns angelägenheter. De göra det med ett allvar, en takt och en mätta, som förtjenar det mest aktningsfulla erkännande, och som gifver den allra bästa borgen för ett samvetsgrant och samhällsnyttigt bruk af den rätt de afse att åt den gifta qvinnan få i lagstiftningen erkänd.

I allmänhet är graden af hofsamhet hvarmed nödvändiga samhällsreformer yrkas ingen dålig mätare på deras behörighet. Hvarje ny fordran börjar med att storma, så äfven fordringarne på en utsträckt verksamhetssfer och utvidgade medborgerliga rättigheter för qvinnorna. Författarinnan — vi kunna ej gerna deri misstaga oss — till den förstnämda lilla skriften erinrar

om Sofi Sager, Lola Montez och M:rs Bloomer såsom upphofven till de första omogna emancipationsförsöken. Att George Sand's namn blifvit satt i detta sällskap gör oss ondt, och vi skulle vilja nedlägga vår lilla protest deremot. George Sand är en trogen bild af sitt fädernesland, skön och hänförande till och med i sin sönderslitenhet. Hon började som den vilda stormfogeln sina anfall på det under heliga former kärnruttna franska äktenskapet, sådant hon fann det i sin ungdom, och hon har slutat såsom en from filosof, med att böja sig för dess underbara sedliga höghet. Om det, såsom vi älska att tro, fins en framtid för detta folk, som nu blöder ur så många öppna sår, så har George Sand bidragit att skapa den, derigenom att hon med obeveklig hand ryckt bort slöjan från det stinkande eländet, som i hennes fädernesland så länge fått gå och gälla för god ton. Frankrikes ädlaste och högst begåfvade sinnen äro nu mera ense derom, att det är sedeslösheten i allmänhet, och först och främst sedeslösheten mellan könen, som förstört landets välfärd, och att en alldeles ny grund af hederliga tänkesätt och oförvitliga vanor måste läggas, om någon politisk sjelfständighet vidare skall kunna uppbyggas.

Huru lyckligt för oss, att dessa grundvalar icke behöfva våldsamt upprifvas med agitationernas jernspett, för att åter hopfogas efter tvifvelaktiga bygnadsteorier. Det är den friska sedliga kärnan hos vår befolkning som gjort, att de icke ovigtiga framsteg de sista årtiondena medfört i afseende på qvinnans sociala ställning kunnat göra sig utan allt buller och uppståndelse. Den lika arfsrätten och den ogifta qvinnans myndighet vid 25 års ålder hafva icke förorsakat de väntade omstörtningarne i egendomsförhållanden, och då qvinnor uppträda såsom lärarinnor eller i andra samhällsuppdrag, hvilka hittills blifvit åt dem inrymda, behöfva de icke att möta något af den vanvördnad, eller den tvetydiga uppmärksamhet som sällan är annat än en förklädd vanvördnad, hvarmed reformens motståndare ständigt hotade. Den som med någon uppmärksamhet följt det qvinliga skriftställarskapet, sådant det framför allt visar sig i *Tidskrift för Hemmet*, skall ej kunna undgå att erkänna anmärkningsvärda framsteg i sjelfkontroll och tankestyrka. Det är med idéernas flod såsom med strömmarne i naturen: ju djupare vattnet är, desto lugnare är ytan.

Vi önskade att alla samhällsfrågor agiterades på det vackra och värdiga sätt hvarpå frågan om en länge inom lagstiftningen yrkad förändring i föreskrifterna om den gifta qvinnans rätt att råda öfver sin enskilda egendom blifvit upptagen af personer, hvilka deri måhända hafva ett omedelbart intresse, och detta skall icke skada saken inför tänkande män inom representationen. Vi anhålla att med några vänliga ord få remittera de nämnda små skrifterna till Lagutskottet, som för närvarande har två motioner i ämnet under handläggning, väckta i hvardera kammaren af åldriga män, som äro fäder för vuxna döttrar, en omständighet som här icke saknar sin betydelse. Det är emellertid icke med lagparagrafer vi denna gång ämna sysselsätta oss; när Lagutskottets betänkande blir tillgängligt, och vi hoppas att dermed ej denna gång måtte dröja ända in i riksdagens senaste timme, torde vi få tillfälle att återkomma till de juridiska detaljerna. Vi erinra blott i förbigående, att den första skriften innehåller ett nytt och icke värdelöst uppslag i frågan, i det hon utgår från det undantag ifrån mannens ekonomiska målsmanskap öfver hustrun hvilket stadgas i 11 kapitlet Giftermålsbalken, i fråga om fast egendom på landet, och på detta redan nu befintliga sakförhållande vill bygga vidare, så att, med förbigående af målsmanskapet i öfrigt, all vid äktenskapets ingående hustrun tillhörig eller henne sedermera tillfallande egendom, fast eller lös, skulle komma i samma kategori som landtfastigheten, med det tillägg, att hon öfver all denna egendom egde att fortfarande förfoga liksom myndig ogift qvinna, men med en viss part utaf afkastningen bidraga till husets gemensamma behof. Förslaget är tänkvärdt och förtjenar rätt väl komma under Lagutskottets öfvervägande. För denna gång vilja vi åtnöja oss att med hjelp af våra författarinnor utkasta en hastig teckning af den gifta qvinnans närvarande sociala belägenhet.

Efter som seden så ofta är sämre än lagen, är det väl att den i något fall åtminstone kan vara bättre. Det är den lefvande känslan af det riktiga, eller åt-

minstone af det passande, som i allmänhet gör den svenska husmodrens ställning aktad och ärad, såsom hon förtjenar; men skrifna urkunder göra det icke. Det är minsann en underlig social befordran för den myndiga mön att såsom herrskarinna träda in i den nya familjeboningen. Förut kunde hon ekonomiskt svara för sig sjelf och sina handlingar, taga vara på sin egendom, ingå aftal och uppgörelser, med ett ord, handla såsom ett sjelfständigt förnuftigt väsende, men från den stund hon af egen fri vilja räckt en man sin hand, för att i förening med honom åtaga sig utöfningen af lifvets högsta pligter, försvinner all hennes sjelftillräknelighet. Giftermålsbalken i vår svenska lag, säges det i *Tidskrift för Hemmet,* synes hafva gjort till sitt hufvudsakliga syftemål att i samma stund förklara hustrun fullkomligt oförmögen till att sjelf försvara sig och sina tillhörigheter, samt på samma gång skydda mannen mot hennes rättvisa anspråk på samhällets skydd. »Men icke nog dermed,» heter det vidare, »att hon omöjligen kan åtkomma det ringaste af hans egendom: det medgifves henne icke ens någon röst vid disponerandet af hennes egen i boet medförda förmögenhet, då deremot å andra sidan ej en bokstaf finnes, med stöd af hvilken hon kunde försöka skydda densamma mot dålig förvaltning eller lättsinnig förskingring. Hon kan visserligen söka boskilnad, om mannen bevisligen missbrukar sitt målsmanskap; men då han aldrig är skyldig att gifva henne del af affärernas ställning, och det såsom regel kan antagas, att en slösaktig man aldrig godvilligt skall göra det, huru skall hon då få veta när tiden är inne att söka rädda något, förr än all ting är för sent?»

Det är vår fulla öfvertygelse, som icke saknar stöd af personliga erfarenheter, att i de bäst och klokast administrerade hus har hustrun icke allenast full kännedom af affärerna, utan uppfordras äfven att gifva sitt omdöme i alla vigtigare förrättningar af mera allmän beskaffenhet. Qvinnorna äro af naturen rädda för skuld och afsky vingleriet såsom pesten, så att om de tidigt toges till råd, skulle säkert många äfventyrliga spekulationer uteblifva, hvilka vanligen i längden föra till undergång och vanära. Hustrun är skapad till att vara mannens goda samvete; får hon icke vara det, blir hon någon gång hans onda genius, som äggar honom till öfverdåd, fåfänga och svindlande företag. Men sådant är sällsynt, ty sig sjelf lemnad är qvinnan all ting annat än äfventyrsälskande. Kastar hon sig på det hållet, blir hon en afgrundsande, endast fortare och fullständigare än mannen. Det gifves ingenting ohyggligare än sådana qvinnor; de spela med lidelse ursinniga hazardspel och sky inga medel att skaffa sig tillgångar; när slumpen sviker dem äro de färdiga till allt. Sådana harpyer i englagestalt finnas i de stora hufvudstäderna, vid de fashionabla bad- och brunnsplatserna, man ser dem dock kanske mest i kursalarnes spelhålor. Att denna för sig och andra olyckliga qvinnoklass är i det närmaste okänd i våra bygder, är vår lycka mer än vår förtjenst och allra minst lagstiftningens. Förtrycket alstrar lätt uppror, och det är en följd af vårt milda folklynne att det legala förtrycket mot den gifta qvinnan så sällan har denna påföljd. Men derför kunde också lagen med så mycket större trygghet inrymma den nordiska qvinnan den rätt hvaraf hon så godt som ensam nu mera är i saknad. Hr Hierta har i sin motion uppräknat de flesta länder der lagen redan betryggat den gifta qvinnans ställning, och andra kunna tilläggas. Vi hafva redan ofvanföre erkänt att seden lyckligtvis är bättre än lagen, men våra erfarenheter äro icke så alldeles främmande för legalt förtryck af den ohyggligaste beskaffenhet. I Tidskrift för Hemmet uppräknas några af dessa fall, hvilka borde genom lagen göras omöjliga i stället för att uppmuntras. Man har sett att qvinnor i de nedre samhällslagren ryggat tillbaka för att med män som de älskat knyta lagliga förbindelser, af fruktan att dessa skulle fråntaga dem deras små tillhörigheter. När sådant kan ske utan påföljd, då är det tid att revidera lagen. Man må tänka sig det ingalunda ovanliga förhållandet att myndig qvinna före äktenskapet idkade en liten handel. Hon kunde då ingå i köp och aftal, upptaga nödvändiga förskott, utfärda förskrifningar, uppgöra kontrakt, med ett ord utöfva alla en oberoende medborgares rättigheter. Hon vill af böjelse eller behof fortsätta sin verksamhet, men hon är nu lagligen oförmögen till hvarje ekonomisk förrättning, och hon måste låna sin makes hand för

att underskrifva det obetydligaste qvitto. I medelgoda fall understöder han hennes verksamhet och hjelper henne att tillvarataga eller använda hvad hon förtjenar; men i mindre lyckliga fall, hvilka tyvärr icke äro sällsynta, förtär han ensam eller i sällskap med andra qvinnor frukten af hennes mödor, utan att ens låta henne dermed föda och uppfostra barnen. Denna mannens lagliga rätt att bruka hustrun såsom sitt lastdjur är icke inskränkt inom det gemensamma hemmets väggar. Nödgar han henne genom sina laster och sina misshandlingar att fly, och kan hon finna en annan fristad, der hon genom träget arbete förvärfvar hvad för sig och barnen erfordras, kanske derutöfver sammanlägger en liten sparpenning för morgondagens behof, så är hon ej säker för att icke hennes egare en dag kommer med lagens rätt och fråntager henne hvad hon förtjenat, samt lemnar henne plundrad på det oundgängligaste. Hon är icke blott hans hjelp och hans vän, hälften af hans själ och allt annat vackert som lagförbättringens motståndare bruka anföra; hon är hans oxe och åsna, hans bohag och hans ullfår, som han kan klippa så ofta det tål. Det är särdeles arbetsklassens qvinnor som lida af det närvarande tillståndet. I Tidskrift för Hemmet anföras derpå några exempel som tala.

Det tyngsta som kan hända en mennisska är att ej få vara god och rättvis. En familjefader dör och lemnar en liten förmögenhet, kanske hufvudsakligen tillkommen genom husmodrens sträfsamhet. Husfadren är borta, och enkan får sin giftorätt; det öfriga taga barnen i arf. Sönerna kunna efterskänka sin del till modrens förmån, men icke så döttrarne, och en sniken måg kan komma och kräfva ut sin rätt till sista öret, kanske för att dermed betala sina gamla ungkarlsskulder, utan att hans hustru deremot kan göra någon invändning; hon har icke någon talan, hon blir aldrig hörd i en angelägenhet som rörer henne så nära. Hon är, juridiskt att tala, mannens *ting*. Han eger allt hvad hon eger, och omvändt; men hustrun har, för att begagna en ansedd juridisk skriftställares ord, blott *en hvilande samegendomsrätt*, det vill säga en rätt som hon icke kan göra gällande. Endast mannens rätt är vaken och verksam.

Den lugna och bindande bevisningen i Tidskrift för Hemmet har, såsom vi tro, en gång för alla afväpnat det plumpa gycklet, hvilket ej sällan användes såsom argument mot påståenden om utvidgande af den qvinliga rättsferen. Mindre allvarligt i formen, fastän lika allvarligt i sak, är den andra uppsatsen hållen; den är kryddad med en fin och träffande ironi, som under sin behagfulla lek säger träffande sanningar. Vi skola se något af denna skämtsamma argumentation, som likväl aldrig ett ögonblick öfverskrider gränserna för det strängaste *decorum*.

Det är icke längesedan, heter det, man hörde de omyndiga sålunda uppräknas: brottslingar, idioter, minderåriga och qvinnor. Tidslynnet har dock tagit ut sin rätt och erkänt den ensamma qvinnans förmåga att sköta sig sjelf, ehuru vid en senare ålder än mannens, då likväl förhållandet borde vara omvändt, efter som qvinnan ofta är make och moder, medan den jemnårige ynglingen ännu oansvarig sitter på skolbänken och läser sina lexor. Men denna qvinna, som redan vid unga år utöfvar de heligaste menskliga pligter, makans och modrens, hon betyder ingenting inför lagen, kan ej ingå aftal eller stämmas inför rätta. Hon kan uppfostra medborgare åt samhället, men hon har icke ens en röst vid bestämmandet af barnens öde.

Det är tre inflytelser, heter det vidare, som synas hafva bestämt äktenskapslagen, rättvisans, klokhetens och den praktiska nyttans.

Enligt den första bör mannen, som genom sitt arbete underhåller familjen, äfven hafva rätt att förfoga öfver hustruns tillgångar, stora eller små. »Qvinnan står här i samma förhållande som den fattige till fattighuset. Kommunens öfriga skattdragande medlemmar äro skyldige att underhålla honom, men har han möjligen några besparingar, gå de till inrättningens kassa. Han kan icke göra anspråk på underhåll och likväl oberoende deraf bibehålla sin egendom».

Vidare kommer klokheten, som säger att två icke kunna vandra på samma väg, om icke den enes vilja skall råda. I hvarje consortium måste finnas disciplin, och den utöfvas bäst genom väldet öfver kassan. Klokheten blir helt patetisk i sin argumentation när det gäller qvinnan, och Themis glömmer sitt torra lagspråk för att

endast tjusa med idealiska bilder, sammansmältningen af två varelser, »denna fullständiga förening af tvenne hjertan, tvenne lif och tvenne — penningpåsar».

Den praktiska erfarenheten går utanpå alla teoretiska rättssatser. *Varium et mutabile semper femina*, — qvinnan är ett nyckfullt och ombytligt stycke: så hade redan romaren sett saken. Och dess utom är qvinnan i allmänhet så okunnig i ekonomiska värf; hon förstår, om hon är väl uppfostrad, alla konsters hemligheter; hon kan pladdra litet af alla möjliga språk, hon lär sig till och med, om allt är väl beställdt, att lösa algebraiska equationer, men hon begriper icke skilnaden mellan trassent och trassat, mellan upp- och afgäld. Rättvisan säger, att den man som underhåller sin hustru bör hafva hennes förmögenhet; klokheten har funnit att de flesta män underhålla sina hustrur; den praktiska nyttan drar slutsatsen: derföre böra alla män hafva sina hustrurs egendom.

»Qvinnan är», heter det, »kroppsligen, andligen och intellektuelt mannen underlägsen.» Deraf följer — hvad? Att lagen gifver hennes fysiska svaghet, hennes inskränkta förståndsgåfvor, hennes vacklande moraliska begrepp, allt det skydd och stöd en sådan stackars varelse kan behöfva i sitt förhållande till den starkare, henne så mycket öfverlägsne mannen? Ingalunda: tvärtom, raka motsatsen. Vi kunna härvid tänka oss ett zoologiskt museum, der förevisaren gifver oss följande förklaring:

»Detta, mitt herrskap, är en liten oskadlig fogel, *Mulier Suecica*. Näbbet är klent och hennes klor duga ej att rifvas med. Instinkten lär henne att bygga bo och vårda sina ungar, för hvilka hon visar särdeles mycken ömhet, men annars är hon en mycket enfaldig fogel, pickar i sig de smulor man kastar åt henne, och förtär aldrig as som gamen, eller rusdrycker som papegojan. Derför, mina damer och herrar, emedan hon är så hjelplös, så oskadlig, hafva vi slagit denna tjocka kedja om hennes ben, bundit henne fast vid buren och gjort gallren ovanligt starka. Hon har ett slags rudimentära vingar, men dem klippa vi alltid för säkerhets skull, ehuru en och annan af våra lärde säger sig vara öfvertygad att, äfven i de bästa omständigheter, vingarne ändå ej skulle bära henne långt.»

Vi hafva sökt göra rättvisa åt ett par litterära alster, obetydliga till omfånget, men skrifna med icke ringa talent, och framför allt med öfvertygelsens värma. Vi tro icke att det är rätt eller klokt att tillsluta örat för sådana röster. Skulle väl någon på allvar befara, att sinnen, ur hvilka sådana tankar flutit, äro otillgängliga för all insigt i kärlekens och äktenskapets högre betydelse? Icke vi åtminstone. Äktenskapet i sitt innersta väsende, sådant skapelsens verkliga herre stiftade det i menniskoslägtets begynnelse, är något mer än ett kontrakt, men giftermålet, sådant det inför samhället ingås mellan bristfulla menniskor, behöfver omgifvas af juridiska former, och till dessa hörer ovilkorligt äfven aftalet om egendom. Kan nu någon tro, att äktenskapen i alla de länder der den gifta qvinnan af ålder, eller genom den senaste tidens menskligare rättsbegrepp, fått frihet att förfoga öfver sin enskilda egendom äro mindre heliga, mindre vördnadsvärda eller ens mindre poetiskt idealiska än hos oss? Visserligen icke. Den ovanskliga tillgifvenheten mellan ädla och rättänkande bröder, mellan varmhjertade vänner af det manliga könet, blir ju icke försvagad derigenom att de med hvarandra ingå lagligt bindande aftal om egendom eller andra saker; tvärt om kan denna vackra känsla i många fall hafva ett godt stöd i den borgerliga trygghet som lagen förlänar åt kontrahenterna. Hvarför skulle det vara annorlunda inom äktenskapet? Det är det falska chevaleriet, denna sega öfverlefva från långt förflutna tidsåldrar, som ännu mot slutet af kristendomens nittonde århundrade hos oss qvarhåller qvinnans borgerliga rättslöshet. Sådana utlefvade rester från det förgångna äro utan all konservativ kraft. De bevara ingen ting, de endast hindra uppspirandet af den sanna dygdens, den rätta sedlighetens groddar. Låtom oss derföre utan dröjsmål rödja dem undan och göra fältet fritt, till fromma för kommande ymnigare skördar.

Blick på pressen.

Våra farhågor om tillståndet i Paris hafva tyvärr besannat sig, och i detta ögonblick rasar det inbördes kriget. Gud hjelpe det arma landet!

Våra egna försvarsförhållanden komma nu oförtöfvadt på dagordningen, och såsom en nyttig förberedelse dertill har *Aftonbladet* i en serie af elfva artiklar underkastat det Mankellska arméförslaget en uttömmande kritik, efter hvilken hr kapten *Julius Mankell* väl torde kunna taga afsked af sina anspråk såsom militärisk organisatör, ty om *bevisningen* har någon inverkan på dem som bestämma öfver fäderneslandets angelägenheter, bör väl ingen folkrepresentant längre med godt samvete kunna gifva sin röst åt detta förslag, hvars kostnader dessutom, enligt hvad i sista artikeln visas, skulle komma att med mer än *sex millioner* rdr om året öfverskrida kostnaderna för en organisation i öfverensstämmelse med regeringens förslag.

Men om vi anse att *Aftonbladet* i detta afseende gjort sig väl förtjent om fäderneslandet, kunna vi icke dela dess åsigter, då detta blad, efter att hafva berättat att vid sista stadsfullmäktigvalen i Stockholm endast 692 röstsedlar afgåfvos, tillägger följande betraktelse:

De förhoppningar man hyste, att den jemkning i röstmaximum för städerna och särskildt för Stockholm, hvilken beslöts vid 1869 års riksdag, skulle medföra ett ökadt intresse för de kommunala valen, hafva således, hvad hufvudstaden angår, icke gått i fullbordan. Snarare måste man i det resultat, som den senaste valförrättningen ådagalägger, se ett bevis på riktigheten af den åsigten, att den eftergift som gjordes var alltför obetydlig att icke de mindre röstegarne skulle finna sig fortfarande väga allt för litet i vågskålen för att akta det mödan värdt att i valurnan nedlägga det fåtal röster, som röstskalan tilldelat dem. Visserligen vilja vi ingalunda påstå, att detta är den enda orsaken till det ringa deltagande i valen. Mycket lärer väl i det hänseendet få skrifvas på räkningen af en ganska beklaglig likgiltighet för de allmänna angelägenheterna, hvarjemte i sin mån torde bidraga den omständigheten, att statsfullmäktigskapet numera icke torde vara så mycket eftersträfvadt, utan börjar af mången betraktas såsom ett, i förening med ledamotskap i nämnder o. s. v., temligen mödosamt uppdrag, från hvilket man gerna önskar se sig befriad, hvilket betraktelsesätt har till följd att någon valagitation, som kan åstadkomma ett lifligare intresse för valförrättningen, icke förspörjes. Men en mäktigt bidragande orsak till en stor mängd valmäns uteblifvande från valförrättningen är utan tvifvel fortfarande den bland de mindre röstegande befintliga känslan af deras vanmakt i förhållande till innehafvarne af de större röstetalen, och den rådande föreställningen att valresultatet mycket lätt på förhand bestämmes af ett litet kotteri större röstegande inom hvarje krets.

Under dessa omständigheter, och då den nu vunna erfarenheten af den senast genomförda reformen synes vara egnad att undanrödja alla farhågor hos dem, som befarade att nämnde reform kunde lägga ett alltför stort inflytande i de mindre röstegandes hand och att det följaktligen kunde blifva de hvilka, såsom det vanligen hette, »komme att beskatta» de mera bemedlade, så synes det vara skäl att taga i öfvervägande, om icke rätt snart ett nytt steg på den redan beträdda vägen bör uttagas. Vi tro det nemligen icke vara välbetänkt af lagstiftningen att underlåta något, som på densamma kan vara beroende, för att framkalla och underhålla ett friskare kommunalt lif i landet. Att det obegränsade röstmaximum ännu qvarstår hvad landsbygden angår, är ett missförhållande af den beskaffenhet, att dess undanrödjande väl icke länge kan låta vänta på sig, ehuru vid denna riksdag frågan om denna reform trädt i bakgrunden för andra stora angelägenheter, som stå på dagordningen.

Genom den vid 1869 års riksdag beslutade förändringen erhöllo 16,000 nya personer rösträtt i Stockholms 5 valdistrikt, och hela antalet valberättigade uppgår nu till nära 27,000. Om det fins någon sammanhållning mellan röstegarne under 50 röster, skola dessa lätt bestämma valens utgång. Vi försvara icke ovilkorligt den närvarande röstskalan, men vi tro att de som önska dess förändring i demokratisk riktning framför allt borde arbeta derpå, att de som hafva liten rösträtt förtjenade dess utvidgning snarare genom att göra sin pligt än genom att försumma den. Stockholms invånare hafva just aldrig gjort sig kända för utmärkt nit i politiska och medborgerliga angelägenheter, och äfven med den mest utsträckta valrätt skulle säkert förhållandet blifva enahanda. I sista riksdagsmannavalet deltogo endast 18,46 procent af de valberättigade, det vill säga något mindre än en femtedel. Det fins ännu långt mindre intresse för att besvära sig med stadsfullmäktigval, så länge endast arbete men inga ekonomiska fördelar dermed äro förenade, såsom t. ex. i Amerika, der representanterna hafva tillfälle att göra utöfvandet af sina medborgerliga pligter i hög grad inbringande. Icke heller vill någon af fåfänga betala för hedern att bli vald, såsom i England och Frankrike. Enligt en nyligen offentliggjord uppsat bland de Napoleoniska papperen, kalkulerades att den som ville genom *suffrage universel* vinna en representantplats kunde

beräkna att derpå få uppoffra 15 à 20,000 francs. Ju större utsträckt rösträtt, desto omöjligare således för den obemedlade att vinna framgång. Då är litet tröghet mera hederlig och bättre än det fala nitet.

För öfrigt är det icke alldeles så illa i jemförelse med förut. Vid första stadsfullmäktigvalen i Stockholm 1863, då ännu nyhetens retelse var mäktigast, aflemnades endast 1,930 röstsedlar, och följande året sjönk antalet till 481, steg så åter till 743 och 1,058 år 1866, i sammanhang med riksdagsmannavalen efter den nya grundlagen, föll åter till 809 och 832. Vi medgifva att efter den sista förändringen i röstskalan har åter antalet röstande sjunkit, men nedsättes röstmaximum aldrig så mycket, frukta vi att likgiltigheten icke minskas. Det är antingen den absoluta egennyttan eller den befallande pligtkänslan som skall kunna åstadkomma liflighet i de medborgerliga förrättningarne. Ingendera fins i rätt hög grad förhanden hos oss, men i alla händelser anse vi det vara en dålig metod att med utsträckta rättigheter belöna försumligheten att uppfylla pligter. När det deremot visar sig, att de små röstegarne, oaktadt allt ådagalagdt nit, icke kunna göra sig gällande mot de stora, då skola vi blifva de förste att yrka på den kommunala rösträttens grundliga utsträckning.

Strödda underrättelser.

En vetenskaplig missräkning. Det är lika litet förbehållet heroerna i vetenskapens verld som de stormäktige inom den politiska verlden att råda öfver väder och vind. En sådan erfarenhet fick äfven den berömde professor John Tyndall göra, då han begifvit sig till Oran, för att der beskåda den solförmörkelse som d. 22 sistl. December egde rum. Han hade beräknat allt så väl. Han hade valt Oran såsom det af en molnfri himmel mest gynnade bland alla de platser på vår jord, öfver hvilka månen denna dag för några få minuter skulle kasta sin slagskugga. Han hade på det mest praktiska sätt indelat den tid af 125 sekunder, under hvilken förmörkelsen skulle vara total — för teleoskopet 30 sekunder, för dubbelkikaren 30 sekunder, för dubbelprismat 15, för det nakna ögat 10, för dubbelkikaren åter 20, och för teleoskopet ånyo 20 sekunder. Han hade i flere dagar öfvat sina medhjelpare i att utföra de för hvar och en af dessa korta tidsperioder erforderliga rörelserna och att icke låta en sekund gå förlorad. Och så, när förmörkelsen kom, var det icke blott månen, som lade sig emellan solen och jorden, utan äfven en hel bädd af de tjockaste skyar. Icke en skymt fick den store mannen se af hela det väntade skådespelet. Coronan och protuberanserna voro som om de icke funnits till för honom, och han beskrifver sig sjelf, der han gick fram och åter i vanmäktig harm såsom liknande »en tiger instängd i en bur.»

Men en person som lifvas af vetenskapens eld kan icke böjas af motgångar. På hemresan finna vi honom sysselsatt med att studera orsaken, hvarföre hafsvattnet är grönt på somliga ställen och djupblått på andra, och slutligen har han i harmen öfver de resultat som blifvit vetenskapen beröfvade utgifvit en populär beskrifning öfver sin resa och sina iakttagelser öfver hafsvattnet, en beskrifning hvilken han sjelf med ett visst förakt kallar *slight*, men som dock, fastän såluuda hållen i den lättare stilen, tillräckligt röjer snillet för att vara värd stor uppmärksamhet. Vi tillåta oss derföre att här göra några utdrag ur densamma.

Den lärde befinner sig om bord på engelska kronans transportfartyg, »Urgent», som blifvit utrustad för den vetenskapliga expeditionens räkning, ute i Biscayaviken. »Atlantiska hafvets svall var storartadt, men icke våldsamt,» yttrar han. »Knappast en skymt af solen hade synts på hela dagen, men skyarnes former voro vackra, och deras skenbara soliditet gjorde ett storartadt intryck. Följande morgon steg jag uppfriskad upp på däcket och fann att hafvets gröna färg efterträdts af en djup indigoblå. Hela dagen ångade vi öfver Biscayaviken. Vi sågo blott föga af himlahvalfvet, men skyarne voro äfven nu storartade och vexlande till vissa former — cirrus, stratus, cumulus och nimbus, alla slag funnos. Gråaktiga, hårlika, lodräta knippen syntes stundom på afstånd sänkas ned i haf-

vet. Detta var fallande regnskurar. De upptogo ganska ofta hela horisonten, medan vi ångade öfver den regnlösa cirkelformiga yta som på detta sätt begränsades. Under stundom kommo dock äfven vi in i regnet eller undveko, genom att helt litet ändra vår kurs, något häftigt skyfall. Gång efter annan spände sig de mest fulländade regnbågar öfver hela himlahvalfvet; under stundom syntes de blott i fragment, visande endast öfversta delen af bågen midt på himlahvalfvet och de båda stöden nere vid horisonten. Vid alla dessa tillfällen utsläcktes deras ljus af en Nicol's prisma. Detta var äfven fallet med de blåa fläckar af himlahvalfvet som ibland syntes mellan molnen, hvarvid dessa fläckar förvandlades till något som tycktes vara svarta öppningar i stjernerymden.

Vid solnedgången denna dag voro de tätare skyarna försedda med stormbådande röda kanter, medan de lättare tycktes utsända skenet af en eldsvåda. Följande dag på morgonen varskodde vi cap Finisterre. Bakom oss sågos på himlahvalfvet lugna blånande regioner, i hvilka små stackmoln stilla summo omkring, men framför oss låg en horisont med olycksbådande svart färg. Denna horisont hotade oss fortfarande hela dagen. Fram emot aftonen förvandlades också blästen till storm, och då vi intogo vår middag var det svårt att akta tallrikar och fat för att bli sönderslagna. Det nu fåtaliga sällskapet antydde att rullningen äfven hade andra följder. Då vi gingo till sängs var stormen vild. I land kan man visserligen någorlunda uppskatta kraften af en storm, men man får dock intet riktigt begrepp derom, förrän man kommer i tillfälle att se dess verkan på hafvets vågor. Jag lyckades dock trots storm och vågor att somna in, men efter en stund blef jag fullkomligt medveten om att min kropp hade blifvit ett slags projektil, som hade fartygets sida till skottafla. Jag fattade tag i kanten på min liggplats för att icke bli utkastad. Utanför dörren till min hytt hörde jag någon säga, att han blifvit kastad ur sin koj och rullat till motsatta sidan af salonen. Propellern arbetade våldsamt i sjöstampningarne; den lemnade oupphörligt vattnet och surrade omkring i luften samt kom dervid fartyget att skaka från för till akter. Gång på gång slogo vågorna mot fartyget, icke med den mjuka stöt som man skulle kunna vänta af en vätska, utan med den plötsliga kraften af en murbräcka. »Ingen känner vattnets kraft», yttrade en af officerarne, »förr än han försökt en storm till sjös». Dessa slag följde på hvarandra med korta mellantider, och efter hvart och ett af dem surrade propellern hastigt omkring, tills en stöt, som var häftigare än någon af de föregående, tycktes förvandla hela salongen till ett kaos. Möbler krasade, glas klingade, och oroliga frågor följde omedelbarligen derefter. Bland allt detta oväsen hörde jag ljudet af ett tvunget skratt, hvilket lät mycket hemskt. Sjömän gingo med tunga steg genom salonen, och ifriga röster hördes akterut, liksom om något hade gått sönder. Jag steg upp och lyckades, icke utan svårighet, att kläda på mig. I kajutan akterut var en grupp af matroser sysselsatt med att sätta styrhjulskablarne i ordning. Dessa hade kommit lösa, och rodret hade vägrat att lyda ratten. Stora moraliska lärdomar kunna vinnas till sjös genom att iakttaga, hvad som genom ett ihärdigt fasthållande vid ert föresatt mål kan vinnas, och hvilka stora verkningar kunna åstadkommas genom att lägga tillsammans, samla i hög, mycket små qvantiter, så som de förefalla oss. Styrhjulskablarne tycktes knappast röra sig då sjömännen alla samman drogo på dem; men gjorde det likväl, tills de slutligen gåfvo efter, då manskapet rättade sina dragningar efter fartygets stampningar. På detta sätt erhöll man åter herraväldet öfver rodret.

Innan detta lyckades hade jag gått upp på däck. Omkring salonsdörren stodo några få medlemmar af sällskapet, hvilka, utresta för ett gemensamt vetenskapligt ändamål, som de och vi alla voro, dock nu ingalunda syntes ha lust för vetenskapliga observationer. Icke heller jag hade en sådan lust, men jag önskade att se stormen. Jag klättrade derföre uppför trappan till halfdäck, och fick af kaptenen, som var den enda person hvilken befann sig deruppe, det rådet att gå till en nära rodret anbragt, T-formad metallmassa, eljest använd för att fästa trossar, och att hålla mig fast dervid, såsom varande det säkraste föremål jag för detta ändamål kunde välja. Jag gjorde så och lade mina armar omkring densamma. Förste löjtnanten och

några matroser voro sysselsatta vid propellerbrunnen. En planka i densamma hade blifvit lösryckt och förorsakade ett rysligt buller. Sedan denna blifvit fästad, aflägsnade sig löjtnanten och matroserna, och med undantag af karlarne vid rodret, hvilka stodo tysta som skuggor, var jag ensam. Jag hade sett storartade scener på andra ställen, men detta var ett slags storhet som var ny för mig. Det fartyg på hvilket vi befunno oss var långt och smalt, och under vår expedition saknade det tillräcklig barlast. Det var dessutom, som jag nämt, en stund i sjelfva verket utan roder oah dref redlöst omkring. Jag kunde se de långa vågryggarne med några hundra fot mellan sina kammar rulla emot fartyget fullkomligt parallelt med dess sidor. Då de nalkades växte de så inför ögat att de gjorde uttrycket »bergshöga» begripligt. I alla händelser kunde man icke misstaga sig om deras mekaniska kraft, då de togo fartyget på sina skuldror och svingade det likt en pendel. Halfdäcket lutade understundom i en vinkel mot horisonten som jag uppskattade till 45 grader. Hade jag ej varit så van alpvandrare som jag var, skulle jag under sådana förhållanden icke känt så stort förtroende, som jag gjorde, för mitt stöd. Här och der kommo de långa rullande vågorna i strid med hvarandra och brötos genom sin sammanstötning till vågor af ännu större höjd. Vinden fattade i deras kammar och kastade skummet långt ut öfver hafvet, hvars yta var sjudande och hvit. Skyarnes utseende var fullkomligt afpassadt efter oceanens raseri. Månen var nästan full samt doldes och afslöjades ömsom, under det att skyarne vildt flögo öfver dess yta. Allt detta gjorde ett djupt intryck på ögat, medan örat fyldes af stormens hvisslingar, vågornas slag och propellerns klagande ljud.

Men rörelsen i den yttre naturen var icke det enda som upptog min uppmärksamhet. Jag var på en gång subjekt och objekt för mig sjelf och iakttog med djupt intresse min egen själs känslor i denna belägenhet. »Urgent», på hvilket vi befunno oss, var ett gammalt fartyg. Det hade af en skeppsbyggarefirma blifvit bygdt för en främmande regering och derefter kommit att blifva användt till andra ändamål, samt slutligen såsom trupptransportfartyg. Nu hade det på några år icke varit begagnadt, och jag hade hört att en af dess ångpannor minst sagdt hade behöft att repareras innan vi begåfvo oss ut. Dertill kom att af hela vår lilla men förträffliga besättning ingen enda var van vid fartyget utan alla hade blifvit hopsamlade från andra kronofartyg. Detsamma var förhållandet med befälet. Allt detta gick hastigt igenom mina tankar, under det att fartyget skakades af vågornas slag, och jag tänkte att troligtvis ingen enda ombord kunde säga huru mycket sjögång »Urgent» skulle vara i stånd att uthärda. Denna osäkerhet utgjorde att jag ganska allvarsamt beredde mig på det värsta och sökte att hålla min kraft uppe i afvaktan derpå. Men slutligen kunde man åter beherrska rodret, och fartyget bragtes småningom i den riktning att det kunde möta vågorna. Rullningen minskades och efterträddes af en viss stampning. Vår hastighet hade minskats från elfva knop till två. Jag gick åter till sängs. Efter en stunds lugn, under hvilket vi tycktes passera sjelfva medelpunkten för stormen, började åter den hårda rullningen. Jag fruktade för att somna in, ty min koj var högt belägen, och om jag blifvit kastad ur densamma, skulle detta kunnat medföra både skrubbningar och kontusioner, om också icke arm- och benbrott. (Forts.)

Innehåll: Sid.

Återbesök hos herr A. W. Dufva . . . 209.
Litteratur:
Om lagens orättvisa mot den gifta qvinnan. Om den gifta qvinnans eganderätt (i Tidskrift för Hemmet) . . . . . 216.
Blick på pressen:
Herr Mankells arméförslag. Den kommunala rösträtten . . . . . 220.
Strödda underrättelser:
En vetenskaplig missräkning . . . . 222.

Anmälan.

Prenumeration å **Samtiden** kan ske på postkontoren, hos bokhandlarne och i Stockholm på utdelningsställena för tidningar. Priset för ¾ år 7 rdr 50 öre, halfår 5: 50, qvartal 3 rdr postarvodet för landsortsprenumeranter inberäknadt.

OBS. *Alla meddelanden rörande Veckoskriften ställas till* **Expeditionen af Samtiden,** *N:o 28 Norra Smedjegatan, kontoret 1 tr. upp.*

Stockholm, tryckt hos A. L. Norman. 1871